

Niet veroordeeld en toch gebrandmerkt als een zwendelaar

TROS Opgelicht?! werkt als schandpaal op tv

Particulieren en ondernemers worden mogelijk beboet als ze beveiligingsbeelden online zetten. Tv-programma TROS Opgelicht?! zet mensen die formeel (nog) geen verdachte zijn te kijk als oplichter. De werkwijze is omstreden.

Door STEVEN DE JONG
ROTTERDAM. Op 12 oktober 2010 krijgt Peter van der Lichte zijn 'mediaproces'. Voor 1,7 miljoen kijkers wordt de 54-jarige handelaar in duurzame producten in het programma *TROS Opgelicht?!* neergezet als een oplichter die meerdere mensen in binnen- en buitenland voor tienduizenden euro's heeft benadeeld. Gedupeerden beweren dat bestelde goederen, zoals zonnepanelen en oplaadstations voor aardgas, niet zijn geleverd terwijl ze wel een forse aanbetaling hebben gedaan. „Wat moet er met hem gebeuren?“, vraagt verslaggever Kees Amsterdam aan één van hen. „Opsluiten, voor een tijdje. En aan de schandpaal nagelen natuurlijk.“

Even later zien we de verslaggever met een cameraploeg achter Van der Lichte aanrennen. Hij heeft het op een lopen gezet omdat hij alleen wil reageren met dossiers erbij, niet op straat. „Zo makkelijk komt hij er niet vanaf“, luidt het bijschrift onder het filmpje dat al negen maanden op internet staat en veel wordt bekeken. „Zondag is de Dam tot Dam“, grapt de verslaggever, tijdens de achtervolging. „Dit is goed voor de training.“ Na een rondje om de McDonald's in Almere belt Van der Lichte de politie om van zijn belagers af te komen. Hun komst brengt echter geen verlichting. Hij moet mee naar het bureau om een openstaande verkeersboete te betalen.

In dezelfde uitzending zegt een politiewoordvoerder dat er een onderzoek naar Van der Lichte loopt, maar dat hij nog niet als verdachte is aangemerkt. Er is ook een heimelijk opgenomen gesprek met een voormalig zakenpartner van Van der Lichte die geld van hem wil. De TROS had deze man uitgerust met een verborgen camera en microfoon. Toen Van der Lichte terugkeerde van het politiebureau, wachtte hem thuis opnieuw de cameraploeg. En een paar weken erna weer. Ook bij zijn arrestatie op 7 december 2010 was de TROS aanwezig.

De goede samenwerking met de politie wordt bevestigd door een medewerker van TROS Opgelicht?! in *Allround Blauw*, een tijdschrift voor politiemensen. „Als beloning [voor informatie over strafbare feiten] mogen we met de camera mee als de verdachte wordt aangehouden.“ Dat samenwerking met televisie loont, bevestigt ook het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD). Op 4 augustus preees een woordvoerder het programma *Opsporing verzocht*. Dankzij kijkerstips kon in 2010 meer dan veertig procent van de behandelde zaken worden opgehelderd.

Dat succes ondervond Van der Lichte aan den lijve. „Ik ben privé en zakelijk kapotgemaakt“, zegt hij tegen deze krant. „Als wij vinden dat Osama bin Laden eerst voor de rechter had moeten komen, waarom staan wij dan middeleeuwse toestanden toe in Nederland? Zonder tussenkomst van een rechter is mijn gezin volledig gesloopt. Wij zijn ver-

oordeeld voor de rest van ons leven.“ De rechter heeft zich inderdaad nog niet over Van der Lichte uitgesproken. Die bepaalde dat er geen gronden waren om hem in voorarrest te houden. Tot dat besluit zat hij 45 dagen in voorarrest, nu zeven maanden geleden. „Sindsdien heb ik niets meer vernomen.“

Manuela Werneke, eindredacteur van TROS Opgelicht?!, geeft toe dat het „niet niks“ is om iemand „te betichten van het benadelen van anderen“. Daarom wordt er volgens haar pas onderzoek gedaan als een klacht representatief is voor tenminste vijf anderen. Pas als de bewijzen voldoende overtuigend zijn, overweegt ze er een uitzending van te maken. „Het programma stelt zich ten doel om de kijker te waarschuwen voor de praktijken van een bepaald persoon“, aldus Werneke. „Het tonen van zijn beeltenis of noemen met naam en toenaam is daarom onontbeerlijk; immers het is die persoon die de schade veroorzaakt en niet per

nen aantonen dat ik geen oplichter ben.“

Bij TROS Opgelicht?! is weinig medelijden te bespeuren. De redactie is overtuigd van het gelijk van de klagers. „Bovendien“, zo licht Werneke toe, „is het aloude journalistieke basisprincipe van hoor en wederhoor voor de redactie een basisanker.“ Toch is juist de manier waarop het programma wederhoor haalt omstreden. Op 22 augustus 2008 diende een zaak bij de Raad voor de Journalistiek. In dit geval ging het om de journalistieke bejegening van iemand die werd aangeduid als „een financieel tovenaer, die zich voordoet als advocaat“. Ook deze man werd met de verborgen camera in beeld gebracht en even later verrast door het camerateam. Hij vindt dat hem geen serieuze gelegenheid is geboden om te reageren en de geuite verwijten gemotiveerd te pareren. Iets wat de TROS overigens bestrijdt, want er zouden eerder contactpogingen ondernomen zijn. Dat meldde het programma echter niet op de zitting, want het weigert medewerking aan de Raad voor de Journalistiek.

De klacht werd gegrond verklaard. Vooral de opbouw van de uitzending stoort de raad. Gedupeerden krijgen volgens de klachtencommissie ruim de gelegenheid hun grieven te uiten en in de voice-over wordt daarop voortgebouwd. Het tegendeel zou de beschuldigde overkomen: hij wordt op straat aangesproken, wat hem blet om een reactie voor te bereiden. Vervolgens wordt de man achtervolgd. Zelfs al zou sprake zijn van misstanden, zo redeneert de raad, dan nog is het niet aannemelijk dat dit „alleen langs deze weg“ aan de orde gesteld had kunnen worden. „Gelet op de eisen van journalistieke verantwoordelijkheid is dit maatschappelijk onaanvaardbaar.“ De raad spreekt over „intimiderende overvaljournalistiek“.

De gewraakte werkwijze is het handelsmerk van het programma met presentator Antoinette Hertsenberg, dat al sinds 2000 wordt uitgezonden. Zonder het tonen van de beschuldigde vervalt het waarschuwende karakter. Is dat niet in strijd met de Wet Bescherming Persoonsgegevens? Waarschijnlijk niet, blijkt uit een reactie van de instantie die daar toezicht op houdt. Een woordvoerder van het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP) wijst op een „journalistieke exceptie“ in de wet. Een journalistieke organisatie mag zo te werk gaan als de volgende vier vragen met 'ja' beantwoord kunnen worden. „Is de activiteit gericht op (objectieve) informatieverzameling en verstrekking? Gaat het om een regelmatig bezigheid? Gaat het erom iets van maatschappelijke strekking aan de orde te stellen? Kent de publicatie een recht van repliek of rectificatie achteraf?“

Zo bezien hoeft TROS Opgelicht?! zich geen zorgen te maken over een wetswijziging die het ministerie van Justitie in voorbereiding heeft: het College Bescherming Persoonsgegevens krijgt mogelijk de bevoegdheid om boetes vanaf 25.000 euro uit te delen aan particulieren en ondernemers die verdachten aan de schandpaal nagelen. TROS Opgelicht?! bestaat bij de gratie van die schandpaal. En juist vanwege dat regelmatige, onderzoekende karakter, staat de wet het programma niet in de weg. Wie echter eenmalig de schandpaal inzet, zoals de sigarenboer die een dief op YouTube plaatst, vindt de privacywaakhond wel op zijn pad.

'Ik ben gestraft zonder oordeel van de rechter'

Peter van der Lichte

se zijn bedrijf. Sommige hoofdpersonen in onze dossiers zijn notoire recidivisten. TROS Opgelicht?! kent meerdere voorbeelden van personen die, hoewel strafrechtelijk veroordeeld, hun malafide praktijken continueren.“

Het steekt Van der Lichte dat TROS Opgelicht?! „voor eigen rechter speelt“. Bovendien vermoedt hij dat het programma zijn klanten op het verkeerde been heeft gezet: iedereen die zaken met hem deed, denkt nu opgelicht te zijn. Ook zijn moeder schrok van de uitzending. „Zonder eerst zelf na te denken, zei ze: je bent een schande voor de familie.“ Van der Lichte hoopt dat zijn echte proces zo snel mogelijk begint. „Ik verheug me op de dag dat ik voor de rechter sta. Mijn advocaten kun-

Bronnen

Voor dit artikel is gebruik gemaakt van de volgende bronnen:

- Correspondentie met Peter van der Lichte
- Correspondentie met TROS Opgelicht?! (verklaring Manuela Werneke)
- Blogposting van stagiair over uitzending 'Van der Lichte' (<https://nienkevanstraten.wordpress.com/stage/>)
- Reportage van politietijdschrift Allround Blauw (<http://www.preustingcommunicatie.nl/portfolio/allroundblauw/pdf/TROSopgelicht.pdf>)
- Uitzending TROS Opgelicht?! (<http://www.opgelicht.nl/uitzending/2010/peter-van-der-lichte/>) en andere publicaties over zijn zaak.
- Reactie van het College Bescherming Persoonsgegevens
- Uitleg van de wet http://www.cbppweb.nl/downloads/rs/rs_20071211_persoonsgegevens_op_internet_definitief.pdf
- <http://www.nu.nl/binnenland/2581569/samenwerking-politie-en-tv-werkt.html>

Goedemiddag, welkom bij McDonald's.
Mag ik uw bestelling alstublieft?

Dit is toch belachelijk? Stop dan met die camera, dan kunnen we praten.

Ik heb een hekel aan die camera.
En dit houdt ie toch nooit vol.

Peter van der Lichte wordt achtervolgd door de cameraploeg van TROS Opgelicht?!, een tweewekelijks programma over 'bedriegers, fraudeurs en oplichters'. De achtervolging was onderdeel van de uitzending van 12 oktober 2010 en staat sindsdien online.